

Vitaal Vechtdal:
Samenwerking stimuleert
burgers tot gezonder leven

Gezondheidsproblemen los je niet op met zorg. Echte gezondheidswinst boek je juist buiten de zorg. Regionale samenwerking aan gezonder leven en preventie blijkt bovendien tot prachtige coalities te kunnen leiden, van burger tot zorgverzekeraar.

Sturen op gezondheid, niet op zorg

- Hoe verbreed je de blik op gezondheid?
- Waarom is publiek-private samenwerking een goed idee?
- Wat levert die samenwerking op voor de burger?

Als huisarts zag hij het gebeuren: steeds vaker kregen zijn patiënten chronische ziekten door een ongezonde leefstijl. Meer gezondheidszorg helpt niet, mensen gezonder laten leven wel. Paul Habets, huisarts in Ommen, kwam erover in gesprek met het regionale Röpcke-Zweers Ziekenhuis, onderdeel van de Saxenburgh Groep. Die zagen ook veel in preventie. Zo ontstond Vitaal Vechtdal, een 'beweging' die wil bijdragen aan vitaliteit en gezondheid. Habets: 'De toenmalige Raad voor de Volksgezondheid & Zorg schreef net in een rapport: Nederlanders worden ongezonder dus de zorg moet beter worden. Ik vond dat de verkeerde conclusie. Je moet niet bij de zorg zijn, maar thuis, op het werk of op school. Dáár moet het gebeuren.'

Van achterkant naar voorkant

En dat is waar Vitaal Vechtdal dus op inzet. Het is een platform dat ideeën, mensen en organisaties in de regio (zie kader) verbindt

om samen de kwaliteit van leven in de regio te behouden en bevorderen. 'Door de transities hebben we veel meer oog gekregen voor wat we aan de voorkant - met preventie - kunnen doen.' Dat zegt Jannes Janssen, wethouder onderwijs, jeugdzorg en openbaar gezondheidsbeleid in Hardenberg. 'Anders blijf je aan de achterkant geld uitgeven. Je kunt wel de blauwe plekken van een kind behandelen, maar je moet ook kijken naar wat erachter zit. Als vader werkloos wordt, gaat drinken en zijn kind slaat, kun je beter zorgen dat hij weer aan het werk komt dan alleen medische zorg bieden.' Ko Scheele, wethouder zorg en welzijn in Ommen, ziet een belangrijke rol voor de huisarts in preventie. 'Als mensen wat beginnen te mankeren, kan de huisarts bij uitstek beginnen over leefstijl. Binnen Vitaal Vechtdal is er vervolgens een uitgebreid aanbod dat mensen helpt gezonder te gaan leven. Een mooi voorbeeld vind ik het jaarlijkse antirookactie Stoptober, waar we als Vitaal Vechtdal ook aan meedoen. Of IkPas, een gezamenlijke uitdaging om de hele vastenperiode de alcohol te laten staan.'

Gezondheid als positief middel

Preventie is het sleutelwoord, en het mobiliseren van bewoners een van de middelen. Binnen Vitaal Vechtdal gebeurt dat vanuit het nieuwe, eigentijdse concept 'positieve gezondheid' stel de mens centraal, niet de ziekte. En zie gezondheid als een positief middel, zodat iemand de dingen kan blijven doen die voor hem of haar belangrijk zijn. Een mooi voorbeeld is het dorp Bergentheim in de gemeente Hardenberg. Toen de bewoners daar werden geconfronteerd met cijfers over de relatie tussen leefstijl, ongezondheid en kwaliteit van leven, ontstonden ineens moestuinen, jeu de boule-banen en wandelclubs, ging de supermarkt gezonde levensmiddelen op ooghoogte plaatsen, veranderden de sportclubs hun kantineaanbod en stelden de scholen striktere regels aan verjaardagstraktaties. Het voorbeeld komt van Jasper Vrieling. Hij is commercieel directeur van het familiebedrijf dat zijn achternaam draagt

foto: Pameijer, het verhaal van Loes staat op www.pameijer.nl/verhalen (Loes komt niet voor in het artikel)

en dat onder meer ziekteverzuimbegeleiding aanbiedt. 'Het voorbeeld illustreert het voordeel van een kleine regio', zegt hij. 'Iedereen kent elkaar. Een paar telefoontjes en je hebt de juiste mensen bij elkaar.' Vrieling ziet nog wel meer mogelijkheden voor samenwerking aan preventie. 'Als je scholen en sportclubs met elkaar verbindt, kun je ook slagen maken op gebieden als bewegen, alcoholconsumptie en roken.'

Samenwerking tussen publiek en privaat

Vrieling Adviesgroep is een van de private partijen in Vitaal Vechtdal. Een initiatief als dit begint meestal met een klein groepje mensen dat samen iets wil bereiken voor de burgers in de regio. Dat zegt Henri Janssen, bestuurder van de Saxenburgh Groep, een van de oorspronkelijke initiatiefnemers. Als de eerste successen worden geboekt, zingt het rond en melden vanzelf meerdere partijen zich aan. En dan komen ook de zorgverzekeraars in beeld. Janssen: 'Voor hen is het in het begin wel lastig er grip op te krijgen. Verzekeraars denken landelijk en hier gaat het over een regionale aanpak voor preventie en gezondheidsbevordering. Bovendien boek je

daarin geen winst die in een Excelsheet uit te drukken is, terwijl verzekeraars graag in businesscases denken.'

Toch zijn zorgverzekeraars dus wel degelijk aangehaakt bij Vitaal Vechtdal. Leonore de Bakker, senior manager zorginkoop bij Zilveren Kruis, legt uit waarom: 'Wij zagen er een interessante proeftuin in omdat we op een andere manier met het veld aan de slag wilden. Hoe? Niet denken vanuit de verschillende domeinen maar met een overstijgende aanpak gezondheidswinst voor de burger realiseren. Het mooie van Vitaal Vechtdal is dat het juist daarop gericht is. Dat sluit aan bij onze inzet om onze verzekerden de beste zorg te bieden in de thuissituatie of dichtbij huis. Daarvoor moet je de mensen op buurtniveau kennen, om dat wat je doet te kunnen afstemmen op wat daar nodig is.'

'Sturen' met een collectiviteitskorting

Een van de resultaten van de samenwerking met zorgverzekeraars is de Vitaal Vechtdal Polis, die verzekerden van Zilveren Kruis, Avéro Achmea of ONVZ een collectiviteitskorting op de basisverzekering biedt.

Maar die korting is niet het belangrijkste, vertelt Vrieling, bij wie verzekerden de polis afsluiten. 'We wilden niet zozeer sturen op geld, maar op vitaliteit, duurzaamheid en preventie. Vandaar een collectieve polis met preventie en gezond blijven als uitgangspunt.' Inmiddels zijn er maar liefst 20.000 polis-houders. Volgens huisarts Habets kunnen die hun collectieve macht gebruiken om te beïnvloeden wat ze verzekerd willen hebben en welke rol preventie in hun zorgpolis moet spelen. Ook richting zorgaanbieders kun je zo invloed uitoefenen, vult Vrieling aan. Zo is met fysiotherapeuten en sportclubs afgesproken dat twee partijen die samenwerken in het voordeel van de inwoners, kunnen aansluiten bij de Vitaal Vechtdal Polis. 'Ook weer een mooie stimulans voor partijen om de samenwerking op te zoeken.'

De collectieve energie binnen Vitaal Vechtdal blijft alle betrokken partijen intussen inspireren, ook die van het eerste uur. De huisartsen starten bijvoorbeeld dit jaar met het preventieconsult, vertelt Habets. 'Waardevol om mensen bewust te maken van het belang van gezond leven. En we kunnen ze ook meteen de weg wijzen naar onze activiteiten op het gebied van bewegen, stoppen met roken en minderen met alcohol.'

Levert de aanpak van Vitaal Vechtdal nu aantoonbare gezondheidswinst op? Bijvoorbeeld als het gaat om bewegen, roken, alcoholgebruik, gezonde voeding, ontspanning en ontmoeting? Habets: 'We willen weten dat we het over vijf jaar beter doen dan elders. Voor wetenschappelijk onderzoek is geen budget, maar we gaan wel kijken naar trendcijfers die de GGD ons op deze gezondheidsmaten kan bieden.' Voor ziekenhuisbestuurder Janssen hangt er ook wel wat van af. 'Wij zijn bezig met nieuwbouw en ons ziekenhuis wordt een kwart kleiner', zegt hij, 'terwijl de patiënten er nu al niet in passen. We sorteren dus voor op de ontwikkelingen. Maar we faciliteren die ook, bijvoorbeeld door het klinisch lab te verkopen aan de huisartsen. Zodat meer interactie ontstaat tussen de medisch specialist en de huisarts en als het goed is meer de nadruk op de eerste lijn komt te liggen.'

Hebben de geïnterviewden nog tips voor andere regio's die een soortgelijke ontwikkeling als Vitaal Vechtdal in gang willen zetten? 'Oogkleppen afdoen', zegt ziekenhuisbestuurder Janssen. 'En neem als gemeenten het initiatief, want dat kan een katalyserende werking hebben.' Wethouder Janssen: 'Durf te experimenteren, en wees niet bang om dingen te laten mislukken.' Vrieling: 'Besef dat het niet eenvoudig is. Je moet volhouden.' Wethouder Scheele: 'Precies, stug volhouden met het goede verhaal, ook richting de zorgverzekeraars.' Habets heeft ten slotte een boodschap voor de gemeenteraad: 'Zoek verbinding en besef dat gezond blijven los staat van partijpolitiek.'

Frank van Wijck

Partners in Vitaal Vechtdal:
gemeente Ommen
gemeente Hardenberg
ONVZ Zorgverzekeraar
Alfa-college (mbo)
huisartsenorganisatie Medrie
Saxenburgh Groep (ziekenhuiszorg en ouderenzorg)
Zilveren Kruis
Vrieling Adviesgroep
Carinova (thuiszorg)

- Oogkleppen af: kies voor een brede maatschappelijke blik op gezondheid
- Neem als gemeente het initiatief, begin klein en durf te experimenteren
- Zoek verbinding en houd vol!

Kim Putter - Column

Een vernieuwd sociaal contract

Een integrale aanpak, verkoking doorbreken en meer ruimte voor maatwerk door professionals. Er is vast geen gemeente die deze ambities niet koestert voor het sociaal domein. Mooie initiatieven brengen burgers, professionals en de gemeente al dichter bij elkaar. Maar echt innoveren in denken en doen vraagt om meer, namelijk experimenteren, evalueren en van elkaar leren. En slim gebruikmaken van kennis.

Om de decentralisatie doelen te realiseren is een vernieuwd sociaal contract nodig; een eigentijds samenspel tussen overheid, maatschappelijke organisaties en burgers in de veranderende verzorgingsstaat. Het filosofische begrip 'contract' verwijst naar burgers die in ruil voor bescherming macht afstaan aan de overheid. In een sociaal contract vindt ook een 'uitruil' plaats, namelijk van rechten, plichten en verantwoordelijkheden om welbevinden en gezondheid veilig te stellen. De laatste jaren is vooral gecommuniceerd wat burgers zelf moeten doen. Toch heeft de overheid wel degelijk een rol. Het eerste punt van het vernieuwde sociaal contract gaat daarover: het verduidelijken van risicodeling en solidariteit die inwoners van hun gemeente mogen verwachten. Omdat inclusie het doel is, hebben we een bredere blik op gezondheid nodig, inclusief omgevingsfactoren en hulpbronnen. Die moeten dus ook in de keukentafelgesprekken ter sprake komen.

Nu gemeenten van 'transitie naar transformatie' gaan, is het extra van belang te weten wat goed 'rendeert' in het sociaal domein. Om samen uit te zoeken wat wel en niet werkt om burgers te activeren. Het gaat niet alleen om kennis en informatie over beschikbare zorg en de kwaliteit daarvan. Cruciaal is vooral een lerende uitvoeringspraktijk, met een continue dialoog tussen beleid en praktijk. Onderzoeks- en kennisinstellingen kunnen de goede en slechte praktijken in kaart brengen, inclusief wat burgers daarvan vinden.

De gemeenten zijn *in the lead* in de vormgeving van hun relatie met de burgers. De lokale agenda daarvoor kan in deze raadsperiode alleen maar ambitieus zijn. Maar er is wel degelijk ook een duidelijke opdracht voor de landelijke overheid en de landelijke kennisorganisaties, namelijk zorgen voor een goede kennisinfrastructuur die echte vernieuwing mogelijk maakt. Zodat er - zoals terecht een van de doelen van de decentralisaties luidt - meer innovatieve en onorthodoxe werkwijzen ontstaan, waarmee alle burgers daadwerkelijk geholpen zijn.

Prof. dr. Kim Putter is directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau. Deze column is gebaseerd op zijn essay 'Een lokaal sociaal contract. Voorwaarden voor een inclusieve samenleving', dat nieuwe lokale besturen en gemeenteraden een agenda aanreikt voor het sociaal domein. Het is te vinden op www.scp.nl.